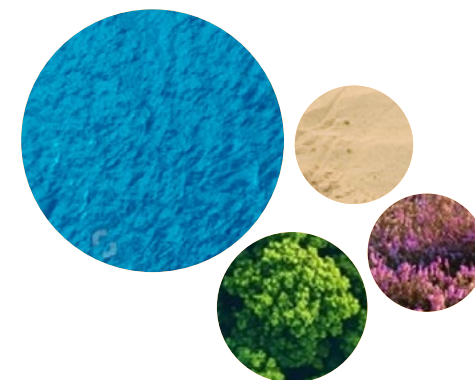

Regioprofiel EHPZ

Inhoudsopgave

1. Waarom een regioprofiel?	3
1.1 Behoefte aan een eenduidig regioprofiel	3
1.2 Doel regioprofiel	4
2. Profiel Regio EHPZ	6
2.1 (Onderscheidende) kracht van de regio	7
2.2 Kernboodschap & positionering Regio EHPZ	8
2.3 Het gebiedsverhaal Regio EHPZ	9
2.4 Bestuurlijk verhaal van Regio EHPZ	10
3. Uitgebreidere blik op Regio EHPZ	11
3.1 Het gebied	11
3.2 EHPZ als bestuurlijke samenwerking	21
3.3 Blik op EPHZ vanuit bedrijfsleven	23
3.4 Blik op EPHZ vanuit sociaal domein	23
3.5 Naam Regio EHPZ	24
4. Regio EHPZ in regionaal krachtenveld	25
4.1 Diverse schaalniveaus	25
4.2 Regionale samenwerkingsverbanden EHPZ	26
4.3 Regionale krachtenveld rondom EHPZ	27
4.4 Positie EHPZ in regionaal krachtenveld	29
5. Gebruik profiel	32
Bijlagen	33

1. Waarom een regioprofiel?

1.1 Behoeftte aan een eenduidig regioprofiel

Aanleiding: regioarrangement

Op de Noord-Veluwe en tussen Ermelo, Harderwijk en Zeewolde wordt al decennia samengewerkt in netwerken van wisselende samenstellingen. Bestuurders ontmoeten elkaar regelmatig tijdens verschillende bestuurlijke overleggen.

Sinds 2023 bundelen gemeenten Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde met de provincies Gelderland en Flevoland, en de Waterschappen Vallei & Veluwe en Zuiderzeeland de krachten als 'Regio EHPZ'. De acht overheden werken in een gezamenlijk regioarrangement samen aan drie landelijke opgaven:

1. Perspectief natuur en landbouw
2. Ordenende netwerken mobiliteit, energie en (circulaire) economie
3. Leefbare steden en regio's

Het doel van de samenwerking in de regio EHPZ is om de brede welvaart voor de inwoners in de regio te versterken. Daarvoor willen de bestuurders samen optrekken in de lobbyactiviteiten (richting provincies, Rijk en Europa) en de regio vertegenwoordigen en profileren in bestuurlijke netwerken.

Eenduidig regioprofiel

Voor de vertegenwoordiging en profilering van de regio is een duidelijk profiel van de regio nodig. Daarmee kunnen bestuurders kort en krachtig overbrengen waar Regio EHPZ voor gaat en staat, en wat daarvoor nodig is. Een eenduidig verhaal versterkt de bekendheid en de reputatie van de regio. Dat is relevant als het gaat om keuzes die overheden en andere institutionele actoren (semi-overheden, fondsen, etc.) maken om ergens te investeren. Daarnaast is het relevant voor mensen buiten de bestuurlijke netwerken. Reputatie speelt een belangrijke rol wanneer mensen keuzes maken om ergens te (blijven) wonen, te recreëren, werken, leren en ondernemen.

Daarom is het van belang om met elkaar af te stemmen wat iedereen vertelt over de regio, waar de regio sterk in is en wat voor de regio belangrijk is.

De afgelopen jaren is veel onderzocht en uitgebreid geschreven over de regio. Onder andere in het Regioarrangement (EHPZ), het Regionaal Programma Werklocaties (EHPZ), gemeentelijke omgevingsvisies en in diverse andere gemeentelijke beleids- en visiedocumenten. Vanuit eerder samenwerkingsverband tussen Ermelo, Harderwijk en Zeewolde is de regio ook geanalyseerd in de gebiedsgenese (EHZ),

gebiedsagenda (EHZ) en het feitenboek EHZ, waarin ook gegevens over Putten zijn opgenomen.

Een kort en krachtig profiel van regionaal EHPZ miste echter nog. Een verhaal dat als onderlegger dient, richting kan geven bij het maken van keuzes, en ook overeind blijft bij bestuurlijke wisselingen. Dit regioprofiel geeft antwoord op die behoefte.

Zo kan eenduidig en langdurig worden gebouwd aan de bekendheid en reputatie van de regio EHPZ.

Leeswijzer

De volgende paragraaf beschrijft het doel van het regioprofiel. Daarna volgt in hoofdstuk 2 het profiel, dat is opgebouwd uit een aantal lagen die steeds verder verdiepen. Het profiel kan daardoor als een soort 'uitklapmenu' benut worden vanuit diverse behoeften. Het derde hoofdstuk met een uitgebreidere blik op de Regio EHPZ, en het vierde hoofdstuk met een analyse van het regionale krachtenveld rondom Regio EHPZ, vormen de onderbouwing voor het regioprofiel. Hieruit kan bovendien geput worden als er behoefte is aan uitgebreidere informatie dan het profiel biedt.

1.2 Doel regioprofiel

Voorgaande pragmatische insteek leidt tot de volgende doelen voor het regioprofiel. Daarin wordt onderscheid gemaakt tussen public affairs en lobby enerzijds en positionering richting doelgroepen anderzijds.

Dit gebiedsprofiel dient voor Regio EHPZ twee doelen:

Het strategisch positioneren van de regio en haar belangen in public affairs en bestuurlijke netwerken voor het beïnvloeden van politieke agenda's en het aantrekken van publieke financiering (Provincies, het Rijk, de EU).

In public affairs en lobby gaat het over het strategisch positioneren van *het belang en de kracht van de regio* richting provincie, het Rijk of de EU. Public affairs is een middel om politieke agenda's te beïnvloeden en publieke investeringen dan wel subsidies aan te trekken. Daarbij benadrukken we enerzijds de bijdrage van de regio aan provinciale of landelijke opgaven vanuit de kracht van de regio en anderzijds de urgentie om in deze regio te investeren.

Dit doel onderschrijven alle vier de gemeenten, de provincies en waterschappen als het belangrijkste doel van het regioprofiel. Dit profiel kan helpen om

namens acht overheden samen als één regio naar buiten te treden, of vanuit een van de betrokken partijen de hele regio te vertegenwoordigen.

Zo creëren we herkenbaarheid en meer aanzien voor deze regio in bestuurlijke samenwerkingen en bij mede-overheden, bijvoorbeeld:

- Nationaal: profilering van de regio richting het Rijk. Bestuurders van acht overheden hebben samen veel politieke contacten, die kunnen beter benut worden.
- Provinciaal: positie innemen als regio binnen de provincie. De drie Gelderse gemeenten moeten concurreren met 48 andere gemeenten als het gaat om de aandacht en middelen van provincie Gelderland. De EHPZ gemeenten staan niet altijd duidelijk op het netvlies van provincie Gelderland, omdat er grotere economische regio's zijn. Terwijl deze gemeenten vaak wel oplossingen of bijdragen kunnen leveren voor provinciale opgaven. Gezamenlijk optreden heeft als voordeel dat één burgemeester of wethouder mede namens de drie andere gemeenten kan lobbyen.
- Richting de EU: zorgen dat het belang en de kracht van deze regio bij relevante dossiers onderdeel is van de strategie en het verhaal van (lobbyisten van) provincies Gelderland en Flevoland of het Rijk richting de EU.

Het strategisch positioneren van de regio als gebied waar het goed leven, ondernemen en recreëren is, voor het binden en aantrekken van met name bedrijfsleven en talent.

Met positionering wordt in dit verband bedoeld: het strategisch positioneren van *de kracht van de regio*. Een kort en krachtig narratief waarin de positieve kwaliteiten van de regio worden benadrukt. Positionering gaat om het beïnvloeden van het imago en de keuzes die mensen maken om ergens te wonen, ondernemen of recreëren. Een sterk imago draagt bij aan het behouden en aantrekken van inwoners, werknemers, bedrijven en bezoekers.

Het belang van het positioneren van Regio EHPZ richting bedrijfsleven, instellingen en talent wordt onderschreven door bestuurders van Ermelo, Harderwijk en Zeewolde. Zij willen Regio EHPZ sterker profileren om de aantrekkelijkheid van de regio (voor inwoners, bedrijven en werknemers) uit te dragen en te versterken.

Voor de bestuurders van Putten is profilering naar buiten toe in deze gebiedssamenstelling minder logisch, omdat er ook verbanden zijn met de Regio Foodvalley en Regio Amersfoort. Voor de provincies en waterschappen is het regioprofiel voor Regio EHPZ vooral relevant in bestuurlijke context (doel 1).

Het positioneren van de kracht van de regio, met name richting bedrijfsleven en talent, sluit aan op de ambities en afspraken uit het Regionaal Programma Werklocaties (RPW). Daarin staat dat de EHPZ gemeenten en bedrijvenkringen de bedrijventerreinen in de regio sterker willen profileren en samen de schouders willen zetten onder het promoten van de carrièrekansen in de EHPZ regio. Ook is de ambitie om de concurrentiepositie en het vestigingsklimaat te versterken en om de werkgelegenheid en carrièrekansen binnen de regio bekender te maken onder eigen inwoners. Een krachtig regioprofiel is daarbij van essentieel belang.

Public Affairs en Positionering versterken elkaar

Wanneer naast public affairs (doel 1) ook wordt ingezet op externe positionering richting bedrijfsleven, instellingen en talent (doel 2), dan kunnen public affairs en externe profilering elkaar versterken¹. Daarom is het advies om in Regio EHPZ verband op beide in te zetten. Positionering is nodig om vanuit public affairs bij provincies, het rijk of de Europese Unie aan tafel te komen, en om goed uit te leggen 'wie' de regio is en wat de regio kan bijdragen vanuit haar kracht. Daarna kan dan met een specifiek lobby-narratief aangevuld worden wat de regio daarvoor nodig heeft.

Eventueel kan worden gefaseerd in bovenstaande doelstellingen. Met behulp van het regionale profiel

kan worden gestart met bestuurlijke positionering voor public affairs. Op korte termijn kan worden uitgebreid met het positioneren van de regio richting bedrijfsleven en talent. Geadviseerd wordt om dit in triple helix samenwerking (overheid, ondernemers, onderwijs) te doen en daarbij dit regioprofiel als basis te nemen. Daarbij is het belangrijk om goed aan te sluiten op het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) en onderwijs- en arbeidsmarktopgaven.

Bezoekers en Inwoners

Positionering van de regio richting bezoekers wordt afgeraden in EHPZ verband. EHPZ is in de beleving van bezoekers geen logische bestemming. Er zijn in- en rondom het EHPZ gebied veel sterkere bezoekersmerken (Veluwe, Harderwijk, Wolderwijd, Nuldernauw, Veluwe Randmeren, New Land) die in de perceptie van bezoekers logische bestemmingen zijn. Natuurlijk kunnen wel opgaven en ambities op het gebied van recreatie en toerisme samen aangepakt worden, maar toeristische promotie kan beter gedaan worden op het niveau van de sterkere bezoekersmerken.

Positionering richting inwoners wordt in EHPZ verband ook afgeraden. Inwoners bewegen zich door de regio en maken gebruik van voorzieningen in andere gemeenten ('Daily Urban System'). Ze voelen zich verbonden met de gemeenschappen van andere dorpen in de regio, maar er is geen onmiskenbaar streekgevoel zoals er bijvoorbeeld bij

'Brabant' of 'de Achterhoek' is. Inwoners identificeren zich in eerste instantie met hun eigen woonplaats, en wellicht met de woonomgeving daaromheen, maar niet met 'Regio EHPZ'.

Daarom wordt aangeraden om in eventuele positionering richting inwoners de eigen woonplaats voorop te zetten, met verwijzing naar de prettige leefomgeving die de omliggende regio biedt (en daarbij niet 'EHPZ' te noemen.)

Er is wel draagvlak nodig van bewoners voor regionale samenwerking. Daarvoor is het advies om eerst als regionale samenwerking het verhaal scherp te krijgen, en dat op termijn door te vertalen naar een narratief voor inwoners dat uitlegt wat regio EHPZ is, waarom deze samenwerking bestaat en waar we naartoe gaan als regio.

¹ Zie bijlage 1 voor meer informatie over de samenhang tussen public affairs en positionering.

2. Profiel Regio EHPZ

Het profiel van Regio EHPZ is opgebouwd uit verschillende lagen:

Kernboodschap

Kortere (pitch)boodschap die de positionering samenvat.

Positioneringsstatement

Statement dat uitlegt wat de regio is, waar de regio voor staat én waar de regio voor gaat. Hierin komen de onderliggende twee verhalen over het gebied en de bestuurlijke samenwerking samen.

Gebiedsverhaal Regio EHPZ

De kenmerken, de complementariteit en gemene delers van het EHPZ gebied. samengevat in een kort verhaal over EHPZ als gebied.

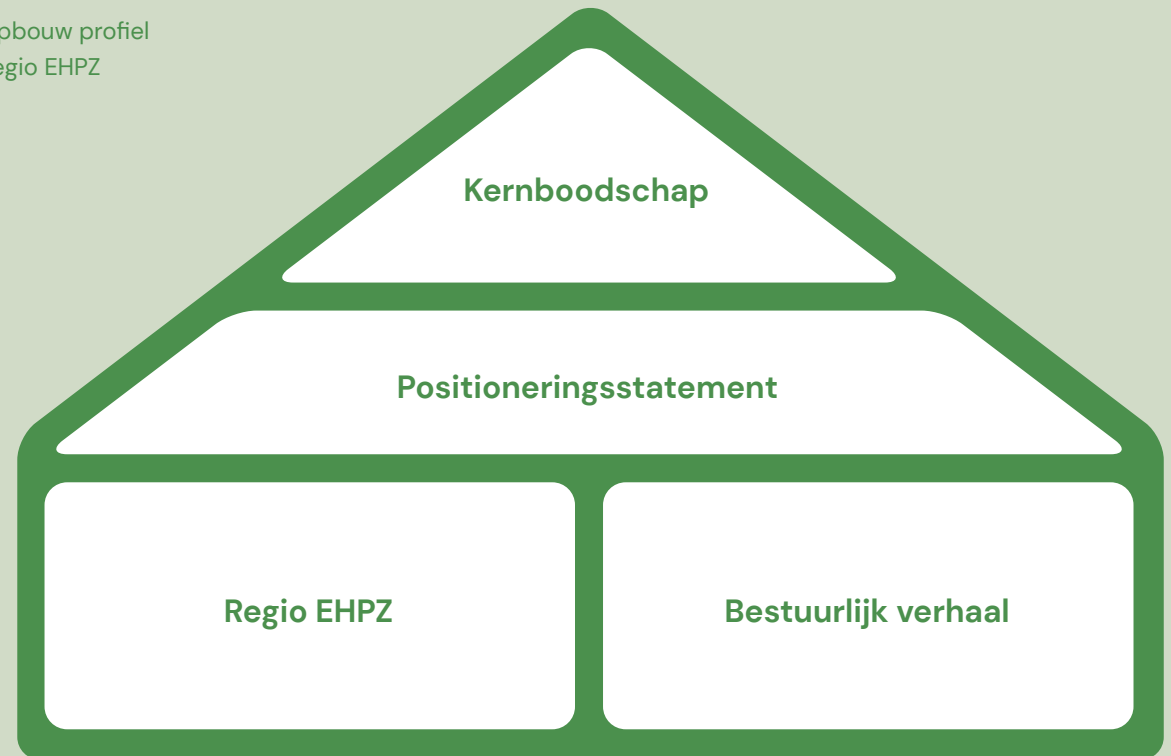
Bestuurlijke verhaal Regio EHPZ

Regio EHPZ beschreven vanuit de blik van de bestuurlijke samenwerking.

In de praktijk kunnen de lagen in dit profiel als een soort verdiepend 'uitklapmenu' gezien worden. De kernboodschap bevat de kern van de positionering. De positionering is op haar beurt gebaseerd op onderliggend gebiedsverhaal en het bestuurlijke verhaal. Wanneer al deze lagen na elkaar gelezen worden, kan er dus een gevoel van herhaling optreden.

Afhankelijk van het doel kan tekst en informatie uit de verdiepende lagen benut worden en naar wens aangevuld worden met informatie uit de uitgebreidere blik op EHPZ (hoofdstuk 3).

Opbouw profiel
Regio EHPZ

2.1 (Onderscheidende) kracht van de regio

Als het gaat over wat Regio EHPZ aantrekkelijk maakt als gebied om te leven of werken, kunnen veel kenmerken worden benoemd. Deze staan uitgebreid beschreven in diverse voorgaande onderzoeken en samenwerkingdocumenten.

Als het gaat om het profileren en positioneren van de regio, dan is de vraag: Wat zijn de meest *aantrekkelijke en onderscheidende* kwaliteiten van de regio? Waarmee onderscheidt Regio EHPZ zich nu écht? En welke positie neemt EHPZ daarmee in ten opzichte van andere regio's?

In de uitgebreidere blik op Regio EHPZ (hoofdstuk 3) staan diverse elementen van de regio beschreven: de kwaliteiten van elke gemeente, de complementariteit van de gemeenten, de gemene delers in de regio en de positie ten opzichte van andere regio's. Al deze elementen overwegende, staan hiernaast de meest onderscheidende kwaliteiten waarmee de regio zich kan positioneren samengevat.

Niet alle genoemde kwaliteiten zijn in iedere gemeente even sterk vertegenwoordigd. Het is een opsomming van de grootste kwaliteiten van de regio EHPZ. Hiernaast genoemde onderscheidende kwaliteiten benaderen het gebied samen als één sterke regio:

Hoge kwaliteit landschap en
leefomgeving met ruimte en rust

Centrale ligging
Midden in Nederland,
tussen sterke stedelijke regio's

Randmeren(kust) én Veluwe
Divers landschap

Ondernemende regio
Veel bedrijvigheid
Grote beroepsbevolking
Hoog arbeidsethos

Samen een compleet voorzieningenniveau

Vooruitstrevend in innovatieve landbouw

Hechte gemeenschappen die door de hele
regio onderling sterk sociaal verbonden zijn
(familie, huwelijken, vrienden (oud)
klasgenoten, collega's)

Fysieke ruimte voor groei
Ruimte voor wonen & ondernemen

2.2 Kernboodschap & positionering Regio EHPZ

Kernboodschap

De kernboodschap omschrijft zo kort en krachtig mogelijk wat de regio is, waar de regio voor staat én waar de regio voor gaat.

Positioneringstatement

De onderscheidende kracht van de regio is samengevat in de volgende positionering. Dat is een iets uitgebreidere beschrijving dan de kernboodschap. Positioneren betekent 'positie innemen' ten opzichte van andere regio's. Zodat Regio EHPZ opvalt tussen omliggende regio's waarmee EHPZ in feite concurreert om aandacht en investeringen van andere overheden.

Een goede positionering laat per definitie dingen weg. Niet alles wat een regio te bieden heeft kun je altijd voor het voetlicht brengen. Per doel en situatie kan de positionering aangevuld worden of specifieker gemaakt worden. Los van deze korte positioneringstekst kunnen daarvoor de onderscheidende elementen en gemene delers uit hoofdstuk 3 benut worden. Het advies is om voorbeelden of bewijslast te verzamelen die ingezet kunnen worden om deze positionering te laden. Wanneer de regio in een latere fase ook gepositioneerd wordt richting bedrijfsleven en talent (doel 2 van dit regioprofiel), dan kan bovenstaande positionering uitgewerkt worden in aparte proposities of kernboodschappen voor wonen, werken & leren en recreëren.

De positionering kan bovendien worden benut om richting te geven en keuzes te maken bij nieuwe ontwikkelingen: 'Past dit bij waar wij als regio goed in

zijn? Draagt dit bij aan onze ambities en dat wat we als regio willen uitstralen?'

Kernboodschap Regio EHPZ

In Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde leven 125.000 inwoners samen in een daily urban system rondom de randmeren Wolderwijd-Nuldernauw en op de Veluwe. We zijn trots op onze aantrekkelijke leefomgeving

en willen ons gebied en het welzijn van onze inwoners verder versterken.

Daarom werken we als Regio EHPZ samen aan grensoverstijgende opgaven. Met een open blik naar elkaar en de wereld om ons heen.

Positioneringsstatement Regio EHPZ

Midden in Nederland, rondom de randmeren Wolderwijd-Nuldernauw ligt een van de meest aantrekkelijkste regio's van Nederland. De polder en de randmeren aan de ene kant en de Veluwe aan de andere kant vormen een unieke combinatie van landschappen.

Dat zorgt samen met het complete voorzieningen-aanbod in een compact gebied voor een zeer aantrekkelijke, en gewilde leefomgeving. In Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde leven 125.000 inwoners in hechte en verbonden gemeenschappen samen in een 'Daily Urban System'. Onze inwoners staan bekend om hun sociale karakter en hoge arbeidsethos.

Dat maakt de regio aantrekkelijk om in te wonen,

recreëren en te ondernemen. Er is veel bedrijvigheid in handel, industrie en dienstverlening. Recreatie en toerisme en innovatieve landbouw zijn belangrijke pijlers van de regio.

De centrale ligging in Nederland zorgt bovendien voor snelle verbindingen met de economisch sterke regio's Zwolle, Amersfoort, Apeldoorn, Almere-Lelystad en regio Foodvalley. We zijn een florerende regio met groei ruimte voor wonen en ondernemen. Daarbij staan verdere versterking van onze aantrekkelijke leefomgeving en het welzijn van onze eigen inwoners centraal.

Omdat bestuurlijke krachten bundelen slagkracht vergroot, werken we met acht overheden samen aan grensoverstijgende opgaven. Zo draagt Regio EHPZ bij aan de landelijke opgaven.

2.3 Het gebiedsverhaal Regio EHPZ

Hieronder staan de kenmerken, de complementariteit en gemene delers van het EHPZ gebied (uit hoofdstuk 3) samengevat in een kort verhaal over EHPZ als

gebied. Daarin is tevens aangegeven wat het gebied van EHPZ bijzonder maakt.

De belangrijkste elementen hieruit zijn ook opgenomen in voorgaande positionering. Een deel van dit verhaal is dus een herhaling op voorgaande.

Afhankelijk van de behoefte aan verdieping kan het onderstaande gebiedsverhaal (en de informatie uit hoofdstuk 3) benut worden als aanvulling op de kernboodschap en positionering.

Regio EHPZ: Rondom Randmeren en Veluwe

Midden in Nederland, rondom de randmeren Wolderwijd–Nuldernauw leven 125.000 inwoners samen in een aantrekkelijke leefomgeving. De combinatie van de Veluwe, de randmerenkust en het stedelijke karakter van Hanzestad Harderwijk is uniek. Een gevarieerd landschap met water, bos, polder en agrarisch gebied.

Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde zijn met elk hun eigen kenmerken en kracht complementair aan elkaar. Samen beschikken ze over een compleet voorzieningenaanbod en er is sprake van een 'Daily Urban System'.

Inwoners pendelen dagelijks door de regio voor werk, school, zorg en ontspanning. Daardoor zijn de verschillende gemeenschappen onderling sterk met elkaar verbonden. Mensen hebben vaak klasgenoten, vrienden, collega's en familie in de andere plaatsen. Verhuizen of trouwen binnen de regio is heel gebruikelijk en regelmatig keren oud inwoners weer terug naar het gebied waar ze geworteld zijn. Door de onderlinge verbondenheid

van gemeenschappen en de dagelijkse leefomgeving die naast de eigen woonplaats ook de regio omvat, voelen mensen zich verbonden met de hele regio.

Inwoners delen naast de sociale inborst ook de ondernemende, pragmatische manier van doen. Mensen uit deze regio staan bekend als echte aanpakkers, die trouw en loyaal zijn aan hun werk en aan elkaar. Het hoge arbeidsethos en de relatief grote beroepsbevolking maken de regio een aantrekkelijk gebied om in te ondernemen en te werken. Recreatie en toerisme en innovatieve landbouw zijn belangrijke pijlers van de regio. Daarnaast is er veel bedrijvigheid in handel, industrie en dienstverlening.

Ook de centrale ligging op de as Amersfoort – Zwolle en Apeldoorn – Almere/Lelystad zorgt voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bewoners en bedrijven. De regio is verbonden met de stedelijke regio's Zwolle, Amersfoort, Apeldoorn en Lelystad en met regio Foodvalley. De A28 is een belangrijke vervoersader tussen de Randstad en Noord- en Oost-Nederland. Doordat

de regio op de scheidslijn tussen landelijk en stedelijk gebied ligt, profiteren inwoners van de rust en het groen enerzijds, en de nabijheid van de Randstad anderzijds. De ruimte in de regio biedt groeimogelijkheden voor wonen en ondernemen. Daarbij staan de eigen inwoners en het borgen van de groene natuurlijke omgeving centraal.

Van die omgeving genieten ook mensen van buiten de regio. Jaarlijks trekken veel bezoekers naar de Veluwse bossen en heide, de waterrecreatiemogelijkheden van Wolderwijd en Nuldernauw, de historische Hanzestad Harderwijk, het nieuwe land en de bossen van Zeewolde, de landgoederenzone en het landelijke gebied bij Putten en Ermelo.

De recreatieve en toeristische voorzieningen van Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde vormen samen een aantrekkelijk geheel. Net als inwoners doorkruisen bezoekers regelmatig de hele regio. Dat draagt bij aan de brede welvaart van de inwoners.

2.4 Bestuurlijk verhaal van Regio EHPZ

Hieronder staat de bestuurlijke samenwerking en ambitie van Regio EHPZ samengevat in een 'bestuurlijk verhaal'. Dit kan gebruikt worden om uit te leggen waarom er wordt samengewerkt en ingezet

worden in lobby. Het advies is om in navolging op dit regioprofiel een lobbystrategie op te stellen, met daarin specifieke lobbyboodschappen per opgave.

Aantrekkelijke regio staat voor uitdagingen

Net als andere regio's staat ook onze regio voor grote uitdagingen, zoals de woningnood, de energietransitie, landbouwtransitie en het verbeteren van bereikbaarheid. De regio bouwt meer dan 11.000 woningen en de prognose is dat de bevolking van Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde de komende jaren blijft groeien. Deze uitdagingen vragen urgente aandacht, slimme oplossingen en het grensoverstijgend bundelen van krachten.

Krachten bundelen vanuit complementariteit

Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde hebben elk hun eigen specifieke kracht. Elke gemeente voegt kwaliteit en aantrekkelijkheid toe aan de regio. Inwoners pendelen dagelijks door de regio voor werk, school en ontspanning en voelen zich daardoor verbonden met het gebied en elkaars gemeenschappen. Het 'Daily Urban System' en ons complementaire voorzieningenaanbod maken dit gebied samen een logische regio.

Grensoverschrijdende opgaven willen we samen aanpakken om de regio toekomstbestendig verder te ontwikkelen. Daarom werken gemeenten Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde samen met provincies Gelderland en Flevoland en de Waterschappen Vallei & Veluwe en Zuiderzeeland als Regio EHPZ. Door met acht overheden langjarig de krachten te bundelen, vergroten we ons bestuurlijke bereik en slagkracht. Zo houden we de voorzieningen en de leefkwaliteit in de regio op peil, en blijven we een autonome regio.

Gedeelde ambitie

Onze gedeelde ambitie is om onze aantrekkelijke leefomgeving verder te versterken, om zo met elkaar te zorgen voor welzijn en welvaart voor deze en volgende generaties in onze regio. We willen onze samenwerking verder intensiveren en zo gezamenlijk kansen verzilveren voor onze inwoners en ondernemers. Waar logisch zoeken we de verbinding met andere regio's en bestuurlijke samenwerkingen. Zo ontwikkelen we Regio EHPZ naar een zelfvoorzienende en krachtige regio.

EHPZ draagt bij aan landelijke opgaven

Regio EHPZ draagt bij aan de drie grote landelijke hoofdogaven: 1) verstedelijking en wonen, 2) energietransitie, mobiliteit en economie en 3) perspectief natuur en landbouw. De ruimte in de regio biedt groeimogelijkheden voor wonen, ondernemen en duurzame energie. Daarbij kiezen we ervoor om onze eigen inwoners en het borgen van de hoge landschappelijke kwaliteit centraal te zetten.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

We streven naar een sterke en inclusieve samenleving waarin iedereen mee kan doen. Een goede plek om te wonen, in de stad of dorpen, met sterke, zelfredzame buurten en wijken. Daar is een toekomstbestendige leefomgeving voor nodig. Klimaatadaptief, met ruimte voor natuur en natuurlijke systemen. De bereikbaarheid willen we verbeteren met duurzame en veilige vervoersverbindingen zoals fiets en openbaar vervoer. Dat is niet alleen belangrijk voor onze inwoners, ook voor de economie van onze regio en de bereikbaarheid van omliggende regio's die ook verstedelijken.

3. Uitgebreidere blik op Regio EHPZ

In het voorgaande hoofdstuk zijn de kenmerken en onderscheidende kwaliteiten samengevat in kernachtige teksten die samen het regioprofiel vormen.

Dit hoofdstuk, met een uitgebreidere blik op de Regio EHPZ, vormt de onderbouwing voor het regioprofiel. Hieruit kan bovendien geput worden als er behoefte is aan uitgebreidere informatie dan het profiel biedt.

3.1 Het gebied

Vier gemeenten met ieder een eigen identiteit

Wanneer Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde beschouwd worden aan de hand van landschapelijke kenmerken, de historie, de economie, de voorzieningen en de mensen, dan ontstaat een beeld van vier heel verschillende gemeenten. Door de verschillen zijn de landschappen en voorzieningen van de gemeenten complementair aan elkaar. Samen vormen ze een compleet aanbod.

Hierna volgt een kort profiel per gemeente (o.a. gebied, voorzieningen, sectoren, mentaliteit/karakter).

Ermelo

In Provincie Gelderland, gebied Waterschap Vallei & Veluwe

Ermelo is een dorp op de Veluwe, dat zich onderscheidt van de andere Veluwe dorpen door het open en progressieve karakter. Dat is ontstaan doordat er in het verleden veel mensen van buiten in Ermelo zijn komen wonen om te werken in de zorg en defensie. Ermelo staat al sinds de negentiende eeuw bekend als 'zorgdorp'. Er is een grote zorgsector en de inwoners dragen zorg voor elkaar en voor de natuurlijke omgeving.

In Ermelo heerst een sterke gemeenschapszin; mensen zeggen elkaar gedag en er is veel respect voor diversiteit. Zorgvragers maken gewoon deel uit van het dorpsleven en mengen zich moeiteloos met de rest van de gemeenschap.

Het dorp is ondernemend en daadkrachtig. Inwoners staan bekend om hun hoge arbeidsethos. Historisch gezien speelde de veehouderij een belangrijke rol, ondanks de arme gronden. De mentaliteit van 'alle graantjes mee pikken' heeft daarnaast geleid tot een bloeiende handel. Ermelo heeft een sterke aanwezigheid van MKB en relatief veel bedrijventerrein in verhouding tot het aantal inwoners. Defensie was

ooit een grote werkgever in het dorp, maar speelt nu een minder prominente rol. Tegenwoordig is Ermelo sterk gericht op toerisme, met talrijke recreatieparken en voorzieningen die het dorp aantrekkelijk maken voor bezoekers en bewoners, zoals strand Horst, dat samen met strand Nulde wordt gepositioneerd als 'Veluwe aan Zee', en de fietspont. Voor een relatief klein dorp biedt Ermelo verrassend veel faciliteiten. Ermelo heeft middelbare scholen en speciaal onderwijs die ook gebruikt worden door jongeren uit de regio.

Wat betreft wonen, biedt Ermelo een mix van grote villa's en rustieke woningen. Veel mensen kiezen ervoor om hier te wonen vanwege de rust en de natuurlijke omgeving. Ermelo heeft een divers landschap met bos, heide en landgoederen met landhuizen. Mensen vanuit de regio maken gebruik van de zorg en onderwijsinstellingen van Ermelo, van het pontje, strand Horst en genieten van de natuurlijke omgeving. Ermelo heeft met name een wisselwerking met Harderwijk omdat de gemeenten naar elkaar zijn gegroeid. Ermelo heeft de andere gemeenten nodig voor lobbykracht en bestuurlijke slagkracht, voor energie, waterzuivering en het ziekenhuis.

Ermelo samenvatting:

Wat kenmerkt deze gemeente?

Gebied: Dorp 'op de Veluwe' + aantal kleine kernen. Aan water en Veluwe. Bos en heide. Groot deel Natura2000 gebied.

Historie: Defensie & Zorg bepalend voor bevolkingsopbouw. Oud Nederlands cultuurlandschap.

Karakter/eigenheid: Dorp 'op de Veluwe', geen 'Veluws dorp': meer open dan andere dorpen. Hechte gemeenschappen. Christelijk. Open minded. Progressief. Sociaal, omzien naar elkaar. Hoog arbeidsethos. Daadkrachtig.

Economie & arbeidsmarkt: (verblijfs) recreatie, defensie, zorg, goed presterende MKB, hoog arbeidsethos

Wonen: Dorps wonen in het groen, op de Veluwe.

Toeristische profilering: outdoor-activiteiten en zorgtoerisme. Met name verblijfstoerisme.

Wat voegt deze gemeente toe aan het geheel?

- Zorginstellingen
- Onderwijs: Middelbare scholen, speciaal onderwijs
- Werkgelegenheid in zorg en defensie
- Natuur, bos en heide (incl. historisch groen)
- 'Veluwe aan Zee': (Surf)strand Horst + horeca
- Verblijfsrecreatie + verblijfsrecreanten die de omgeving bezoeken
- Pontje
- Station

Andere gemeenten nodig voor:

- Lobbykracht & Slagkracht (samen grotere vuist)
- Energie
- Water
- Ziekenhuis
- Theater

Harderwijk

In Provincie Gelderland, gebied Waterschap Vallei & Veluwe

Harderwijk is een stad in de provincie Gelderland met een rijke geschiedenis aan de rand van de Veluwe. De stad kreeg stadsrechten in 1231 en was een belangrijke Hanzestad. Het heeft daarnaast een rijk militair verleden als garnizoensstad.

Als Hanzestad staat Harderwijk bekend om zijn verbindende karakter, ondernemerschap en vernieuwende kracht. De stad wacht niet af, maar kijkt naar wat mogelijk is. Toen door de vorming van het IJsselmeer en de inpoldering de visserij afnam, zetten de inwoners en ondernemers in op toerisme.

Tegenwoordig is Harderwijk een populaire bestemming voor toeristen met een sfeervolle historische binnenstad. Met het Stadsmuseum & Museum Marius van Dokkum, de bruisende boulevard aan het Wolderwijd en tal van restaurants, waaronder twee sterrenrestaurants. Harderwijk is levendige stad met jaarlijks zo'n 100 evenementen, zowel binnen als buiten de binnenstad.

De stad vervult een belangrijke centrumfunctie voor de regio met stedelijke voorzieningen zoals het ziekenhuis, middelbare scholen en MBO onderwijs op het gebied van zorg, bouw & infra, veiligheid & vakmanschap. Ook vrijetijdsvoorzieningen zoals de historische binnenstad, de bioscoop en uitgaansgelegenheden worden veel gebruikt door regiobewoners.

Naast de toeristische sector heeft Harderwijk een brede economie met handel, industrie, dienstverlening, regiokantoren. Er is onder meer focus op circulaire activiteiten en recreatie en toerisme. Tegelijkertijd huisvest Harderwijk veel innovatieve (startende) bedrijven (RPW). Daarnaast heeft Harderwijk het grootste aaneengesloten bedrijven-terrein van Gelderland (Lorentz), een binnenhaven voor binnenvaartschepen en een containerterminal.

Harderwijk biedt stads wonen in een compacte stad in een mooie groene omgeving. Het is een kleine stad waar veel mensen elkaar kennen. Met de ambitie om te groeien naar 60.000 inwoners, blijft Harderwijk zich ontwikkelen en vernieuwen. De ruimte voor groei is echter beperkt. Daarvoor heeft Harderwijk de regio nodig.

Harderwijk voegt stedelijke voorzieningen en de verbinding met Flevoland toe aan de regio. Andersom heeft Harderwijk de regio ook hard nodig. Het groene achterland van de Veluwe en Zeewolde maken Harderwijk een aantrekkelijke vestigingsplaats. De inwoners vanuit de andere EHPZ gemeenten zijn voor Harderwijk essentieel om de stedelijke voorzieningen op peil te houden en de vakantieparken en campings in de omgeving herbergen de vele toeristen die Harderwijk bezoeken. Ook om bovenlokale opgaven samen aan te pakken en de lobby- en slagkracht te vergroten wil Harderwijk samenwerken met andere gemeenten.

Harderwijk samenvatting:

Wat kenmerkt deze gemeente?

Gebied: Historische, 'kleine' middelgrote stad. Centrumgemeente met stedelijke voorzieningen. Verstedelijkt gebied én natuur (veel Natura 2000). Ligging tussen randmeren en de Veluwe.

Historie: Hanzehistorie, Visserijverleden zichtbaar aanwezig.

Karakter/eigenheid: Sfeervolle stad – 'Middelands zee gevoel'. Gemêleerde bevolking. Open. Ondernemend.

Economie & arbeidsmarkt: handel, industrie, dienstverlening, regiokantoren, grootste aaneengesloten bedrijventerrein van Gelderland, ziekenhuis

Wonen: Stads wonen in een stad met menselijke maat. Nabij water en groen.

Toeristische profilering: Heerlijk Harderwijk, culinaire Hanzestad. Met name dagbezoek.

Wat voegt deze gemeente toe aan het geheel?

- Stedelijke voorzieningen: ziekenhuis, onderwijs: middelbare scholen en MBO, OV (station), bioscoop, uitgaan (jeugd), culinair aanbod. Beleving en sfeer historische binnenstad + Naamsbekendheid
- Toeristische trekkers: haven, boulevard, sauna, sterrenrestaurants
- Mobiliteit: verbinding naar Flevoland, station
- Grootste aaneengesloten bedrijventerrein van Gelderland
- Binnenhaven en container terminal
- Station

Andere gemeenten nodig voor:

- Lobbykracht & Slagkracht (samen grotere vuist)
- Ruimte, buitengebied
- Innovatiekracht
- Energie
- Water
- Theater
- Aantrekkelijkheid: groene omgeving maakt Harderwijk aantrekkelijker

Putten

In Provincie Gelderland, gebied Waterschap Vallei & Veluwe

Putten is een plattelandsgemeente met een sterke gemeenschapszin en een rijke agrarische traditie. Het dorp heeft een typisch Veluws karakter met een wat ingetogen, introverte houding. Hier geldt: “niet zeuren, gewoon doen”. Die houding komt deels voort vanuit de historie. Tijdens de tweede wereldoorlog verloor het dorp door een razzia bijna alle mannelijke inwoners. De vrouwen en kinderen moesten het daarna ‘samen rooien’. Putten is een dorp waar men elkaar kent en waar de hechte gemeenschap naar elkaar om kijkt. Het geloof en tradities zijn belangrijk en via de kerk wordt veel ondersteuning geboden aan mensen die het nodig hebben.

De inwoners, staan bekend om hun harde werk en nuchtere mentaliteit. Het bedrijfsleven is veelal lokaal geworteld, er is veel MKB en er zijn veel ZZP-ers (circa 1700). Een groot deel van de werkgelegenheid (60–70%) is te vinden op bedrijventerreinen. Putten heeft een economie met vier dominante activiteiten: agrarische diensten, food, transport en leisure. Ook zorg is sterk vertegenwoordigd (RPW).

De landbouw is van oudsher geworteld in de Puttense identiteit. Vandaag de dag is de agrarische sector nog steeds een belangrijke sector voor Putten. Er zijn veel agrarische bedrijven en toeleveranciers. Recreatie en toerisme is ook een belangrijke sector

in Putten, met onder andere veel aanbod op de Veluwe en strand Nulde, dat samen met strand Horst gepositioneerd wordt als ‘Veluwe aan Zee’. De sector zorgt naast economische voordelen voor een groot voorzieningenaanbod in relatie tot de omvang van het dorp en de buurtschappen. Zo zijn er bijvoorbeeld zeven supermarkten, drie slagers en drie bakkers, voornamelijk gericht op recreatie en toerisme. Ook de markt, het theater, het bosbad en strand Nulde zijn trekkers voor toeristen en recreanten uit de regio.

Naast deze vrijetijdsvoorzieningen heeft Putten een middelbare school (VMBO). Voor Havo/VWO moeten leerlingen naar omliggende plaatsen.

Wonen in Putten betekent genieten van een rustig woonklimaat tussen de randmeren en de Veluwe, met de voorzieningen van Amersfoort of Harderwijk binnen handbereik. Het biedt de rust van het platteland, dichtbij de Randstad zonder de nadelen ervan.

Ruimtelijk gezien biedt Putten een divers landschap met bossen, heide, agrarische gebieden, strand en de Schuitenbeek die door de gemeente stroomt. Daarnaast heeft Putten veel landgoederen. De zuidrand is een landgoederenzone met een groot, besloten landschap. Ook ten westen, noorden en oosten van het dorp liggen landgoederen.

Putten kan van oudsher vrij autonoom functioneren, maar heeft voor bepaalde voorzieningen omliggende gemeenten nodig, met name voor het sociaal domein, ziekenhuiszorg en onderwijs. Naast de verbanden

met de EHPZ gemeenten heeft Putten ook logische verbanden met regio Amersfoort, met buurgemeenten Nijkerk en Barneveld. Op het gebied van landbouw en voedsel heeft Putten een bestuurlijke samenwerking met regio FoodValley.

De regio EHPZ is voor Putten belangrijk voor de aanpak van ruimtelijke opgaven en het gezamenlijk aantrekken van subsidiestromen om opgaven te financieren.

Putten samenvatting:

Wat kenmerkt deze gemeente?

Gebied: Agrarische Veluwe gemeente.

Veelzijdig Veluwelandschap. Veel Natura2000 en veel agrarisch gebied.

1 grote kern met meerdere buurtschappen.

Historie: WO II, razzia veel impact gehad.

Buitengebied met veel landgoederen.

Karakter/eigenheid: Sterke gemeenschapzin, hechte gemeenschap (ons kent ons). Christelijk. Geloof en tradities belangrijk. Introvert. Ondernemend, gastvrij dorp.

Economie & arbeidsmarkt: landbouw (werkgelegenheid en vestigingen bovengemiddeld), recreatie (bovengemiddeld t.o.v. NL en Gld), veel praktisch MKB en ZZP.

Wonen: Dorps wonen in het groen, op de Veluwe, in hechte gemeenschap.

Toeristische profilering: Bomendorp: 'Het dorp waar de natuur de kleur bepaalt' – "mooi dorp omringd door heide, bossen, randmeren en polders".

Wat voegt deze gemeente toe aan het geheel?

- Natuur, bos, landgoederen
- Landbouw & Veeteelt
- Verbinding met Regio Foodvalley
- Vrijtijdsvoorzieningen: Theater, Bosbad Putten, 'Veluwe aan Zee': strand Nulde
- Markt (regionale trekker)
- Station

Andere gemeenten nodig voor:

- Lobbykracht
- Onderwijsvoorzieningen (zelf alleen VMBO)
- Zorg, ziekenhuis
- Energie, Water
- Stikstofruimte

Zeewolde (Flevoland)

*In Provincie Flevoland, gebied Waterschap
Zuiderzeeland*

Zeewolde vierde in 2024 haar 40-jarig bestaan en is daarmee een van de jongste gemeenten van Nederland. De gemeente staat bekend om het grote groene poldergebied met veel grootschalige en innovatieve landbouw en uitgebreide watersportmogelijkheden op het Wolderwijd. Het karakter van Zeewolde is dorps en open, met een gemeenschap die elkaar kent en naar elkaar omkijkt (noaberschap). Lokale voorzieningen zijn beschikbaar in het dorpscentrum en bewoners steken daarnaast vaak het Wolderwijd over om naar school te gaan, te werken of te recreëren.

De eerste bewoners van het Flevolandse dorp waren de pioniers van het nieuwe land. De vooruitstrevende en vernieuwende geest zit ook diep geworteld in de volgende generaties Zeewoldenaren.

De landbouw in Zeewolde staat bekend om de grootschaligheid en de innovatieve aanpak op hoogwaardige landbouwgrond. De agrarische sector in Zeewolde is enorm veelzijdig met akkerbouw, veeteelt en fruitteelt, en staat bekend om zijn biologische teelt.

Daarnaast zijn er veel grootschalige logistieke bedrijven en aanverwante bedrijven, zoals de verpakkingindustrie.

Recreatie en toerisme zijn ook een belangrijk speerpunt in de economie, met 11 vakantieparken en 7 jachthavens die goed zijn voor 1,4 miljoen overnachtingen per jaar. Veel bezoekers genieten van de waterrecreatiemogelijkheden op het Wolderwijd, en van de Zeewolderbossen zoals Horsterwold en Hulckestijnse bos.

Uniek in Nederland is dat Zeewolde energiepositief is, in de gemeente wordt meer energie opgewekt dan verbruikt. De gemeente trekt bedrijven aan die passen bij het duurzame en groene karakter van Zeewolde. Zeewolde biedt ruim 13.000 arbeidsplaatsen. Er is een sterke ambitie om jongeren werk te bieden in de eigen regio.

Wonen in Zeewolde betekent wonen in stedenbouwkundig bijzondere wijken. De wijken zijn vanaf het begin ingericht met een mix van huur- en koopwoningen en dat zorgt voor gemengde wijken, zonder achterstandswijken of villawijken. Alle huizen zijn jonger dan 40 jaar en energievriendelijk. Er is nog veel ruimte voor nieuwe woningen. Een voorbeeld hiervan is Oosterwold, een gezamenlijke gebiedsontwikkeling met Almere.

Zeewolde wil de ruimtelijke kwaliteit van rust, ruimte en groen behouden. Ook in Zeewolde wordt ruimte schaars. De ruimte die er is en op het eerste gezicht leeg lijkt, wordt vaak functioneel wel gebruikt. Zeewolde wil een dorp blijven en zelf beslissen over het gebruik van de ruimte, ondanks de druk vanuit het Rijk. Als er ruimte wordt ingevuld, gebeurt dit ten dienste van de hele regio EHPZ, met oog voor de

behoeften van de inwoners. Zeewolde blijft trouw aan zijn identiteit en waarden, terwijl het zich verder ontwikkelt.

Zeewolde samenvatting:

Wat kenmerkt deze gemeente?

Gebied: Jonge gemeente (40 jaar). Groot groen, open buitengebied met veel landbouw. Dorp met lokale voorzieningen. Dunbevolkt. Polder, bos en water.

Historie: Nieuw land/ polder gemaakt voor landbouw, stedenbouw, bossen en natuur. Pioniers, o.a. vanuit Ermelo en Harderwijk. Dorp steeds meer gegroeid, inwoners uit alle windstreken. Eerste generatie Zeewoldenaren 40 jaar oud.

Karakter/eigenheid: Aanpakkers: pionierend, ondernemend en vernieuwend. Sociaal, kerkelijk, dorps, open gemeenschap. 'Adolescent' dorp; wil niet meer gezien worden als 'jonkie'. Autonomie belangrijk. Veel verbinding met oude land aan de 'overkant'.

Sterke sectoren: grootschalige landbouw (vestigingen en werkgelegenheid ver boven gemiddelde van NL) en (water)recreatie, sterk MKB, veel logistiek en transport.

Uitzonderlijk veel hernieuwbare energie en elektriciteit. Energieneutrale gemeente.

Wonen: Vernieuwende woonconcepten, betaalbaar wonen. Energievriendelijk: alle woningen min. label B.

Toeristische profilering: waterrecreatie & sport, dag- en verblijfstoerisme.

Wat voegt deze gemeente toe aan het geheel?

- Ruimte, o.a. voor wonen. Natuur: onontdekt jong groen.
- Bedrijventerrein, ruimte en mogelijkheden om te ondernemen
- Innovatieve, grootschalige landbouw: akkerbouw, tuinbouw, veeteelt.
- Groene energie (wind) en drinkwater
- Waterrecreatie: watersport en strand (Erkemederstrand, Zeewolde strand, RCN strand, Lanterstrand (niet zwemmen)).
- Fiets veerpont.
- Centrum: Zondagsopening, Gratis parkeren

Andere gemeenten nodig voor:

- Lobbykracht & Slagkracht (samen grotere vuist)
- Autonomie: regiovorming versterkt
- Onderwijsvoorzieningen, (ouderen)zorg, ziekenhuis, OV
- Arbeidskrachten
- Beleving en sfeer stad
- Grootschalige culturele voorzieningen: Theater, bioscoop
- Voorzieningen uitgaan (jeugd) / uit eten

Complementariteit

Het is goed om te weten hoe Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde complementair aan elkaar zijn en wat elke gemeente bijdraagt aan het geheel. Door de kracht en de eigenheid van elke gemeente te onderzoeken, brengen we ook gedeelde sterktes en waarden in beeld. Samen met fysieke, ruimtelijke,

culturele en economische eigenschappen vormen deze de identiteit van de regio.

Hieronder is kort weergegeven welke kracht elke gemeente toevoegt aan de regio. Daarin is te zien hoe de gemeenten complementair aan elkaar zijn en waarvoor ze elkaar nodig hebben.

Wat voegen gemeenten toe aan het geheel en aan de aantrekkelijkheid van de regio?

Ermelo

Zorg
Onderwijs
Station
Verblijfsrecreatie
Veerpont
Veluwe: bos & heide
'Veluwe aan Zee': strand Horst

Putten

Landbouw & Veeteelt
Verbinding met Regio Foodvalley
Veluwe: bos & heide
Landgoederen
Station
Markt (regionale trekker)
Bosbad,
'Veluwe aan Zee': strand Nulde

Elkaar nodig voor:

Lobbykracht & slagkracht
Ruimte
Innovatiekracht
Arbeidskrachten
(Groene) Energie & water
Stikstofruimte
Mobiliteit
Voorzieningen:
m.n. onderwijs en zorg
Gebruikers om voorzieningen op peil te houden.

Harderwijk

Stedelijke voorzieningen, o.a.
ziekenhuis, onderwijs.
Station
Binnenhaven en container terminal
Historische binnenstad
Naamsbekendheid en
toeristische trekkracht.

Zeewolde

Ruimte voor wonen en ondernemen
Innovatieve, grootschalige landbouw
Groene energie
Drinkwater
Waterrecreatie en -sport
Strand
Veerpont
Horsterwold en Hulckestijnse bos

Gedeelde kenmerken & verbindende factoren

Uit voorgaande paragraaf blijkt dat de gemeenten complementair aan elkaar zijn én elkaar nodig hebben. Er zijn ook veel elementen die de gemeenten gemeen hebben en die Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde verbinden aan elkaar.

Gemeenschappelijke kenmerken

Hoewel de gemeenten alle vier heel verschillend zijn, hebben ze ook gemeenschappelijke kenmerken:

- **Aantrekkelijk leefklimaat**

Alle vier de gemeenten zijn natuurrijk en waterrijk en hebben landschappen van hoge kwaliteit en diversiteit.

Alle gemeenten beschikken over Natura2000 gebied. In Harderwijk, Ermelo en Putten behoort een aanzienlijk deel van het grondgebied tot de Veluwe. De hele regio biedt ruim wonen in groene omgeving. Opvallend in de gehele regio is dat er relatief veel eengezinswoningen en relatief weinig meergezinswoningen zijn.

- **Centrale ligging**

Als buurgemeenten liggen Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde allemaal centraal in Nederland, langs de A28 en de N305. Omliggende sterke regio's en de Randstad zijn goed bereikbaar vanuit EHPZ.

- **Veel bedrijvigheid**

In de hele regio zijn veel MKB-bedrijven, er zijn

weinig grootschalige bedrijven. De gemeenten hebben allen een krachtige arbeidsmarkt, met veel praktisch geschoold werk, en veel arbeidspotentieel (relatief veel banen per 1000 inwoners), een grote beroepsbevolking en hoge arbeidsparticipatie. De beroepsbevolking en de bedrijven in het gebied zijn in sterke mate op elkaar gericht en vormen een samenhangend systeem.

- **Recreatie & toerisme belangrijke sector**

Vanwege de mooie en diverse landschappelijke kwaliteit komen in het gebied veel bezoekers. Elke gemeente heeft sterk recreatief-toeristisch aanbod. In alle vier de gemeenten is recreatie en toerisme een belangrijke sector met bovengemiddeld veel bedrijven en banen (t.o.v. Nederland).

- **Karakter**

De inwoners van EHPZ delen een aantal kenmerken die iets zeggen over de manier van doen en de cultuur in de gemeenschappen: ondernemend/aanpakkers, pragmatisch, bescheiden, ingetogen. Men is over het algemeen trots en autonoom (zelf besluiten, eigen boontjes doppen). Er is in alle vier de gemeenten een sterke gemeenschapszin.

Welke kenmerken hebben de gemeenten gemeen?

- Aantrekkelijk leefklimaat
- Centrale ligging
- Veel bedrijvigheid & hoog arbeidsethos
- Recreatie & toerisme

- Woningbouw gericht op eigen inwoners
- Karakter: ondernemend, pragmatisch, gemeenschapszin, bescheiden.
- Trots en autonoom.

Verbindende factoren

- **Opgaven**

De bestuurlijke samenwerking is gebaseerd op de gezamenlijke aanpak van de regionale opgaven: o.a. ruimtelijk, energietransitie, verstedelijking, landelijk gebied, mobiliteit.

- **'Daily Urban System'**

De EHPZ regio functioneert op dit moment als een eigen 'Daily Urban System'. Er is veel gebruik over en weer van elkaars voorzieningen. Het gebied is daardoor sterk met elkaar verweven. Inwoners pendelen dagelijks door de regio, vaak voor woon-werkverkeer, maar ook verplaatsingen voor onderwijs, recreatie, sport, boodschappen, zorg en dergelijke. Dat is ook terug te zien in de dagelijkse pendelstromen binnen de regio, in de bedrijfsverplaatsingen en de opschaling van bedrijven in de economie (RPW).

Het 'Daily Urban System' geldt in sterke mate voor Ermelo, Harderwijk en Zeewolde. Deze gemeenten verhouden zich primair tot elkaar, en hebben meer verbinding onderling dan met de aangrenzende gemeenten en regio's. Voor Putten geldt een breder 'Daily Urban System'. Inwoners trekken voor voorzieningen en werk ook regelmatig richting bijvoorbeeld Barneveld en Amersfoort.

• Verbonden gemeenschappen

De verschillende gemeenschappen zijn onderling sterk met elkaar verbonden. Mensen hebben vaak klasgenoten, vrienden, collega's en familie in de andere plaatsen. Verhuizen of trouwen binnen de regio is heel gebruikelijk en regelmatig keren oud inwoners weer terug naar het gebied waar ze geworteld zijn.

• Arbeidsmarkt

Pendel tussen gemeenten voor werk.

Beroepsbevolking en bedrijven in de regio zijn in sterke mate op elkaar gericht.

• Water & Randmerenkust

Alle gemeenten grenzen aan de randmeren, het Wolderwijd en Nuldernauw vormen het hart in de regio. De kuststrook is in het verleden aan beide oevers (Noord en zuid) tegelijkertijd ontwikkeld, als één samenhangend geheel. Strand Horst en Strand Nulde worden samen als 'Veluwe aan Zee' gepositioneerd.

• Watersysteem

Stroomgebieden, zuiveringsinstallaties, drinkwatervoorziening, watervoorraad. In Zeewolde zijn drie waterwinlocaties die worden gevoed door kwelwater van de Veluwe.

• Natuur

Natuur is een belangrijke drager van het hele EHPZ gebied. De Randmeren en (grote delen van) de Veluwe zijn Natura2000 gebied. De Veluwe overstijgt gemeentegrenzen van Ermelo, Harderwijk en Putten. Ook Zeewolde heeft bosrijk gebied.

• Mobiliteit

Mobiliteitsverbindingen zorgen voor fysieke verbinding in het gebied: De A28, N302, Aquaduct Zeewolde-Harderwijk, fiets veerpont Zeewolde-Ermelo en de spoorlijn tussen Putten, Ermelo, Harderwijk (lijn Amersfoort-Zwolle).

Wat verbindt deze gemeenten?

- Regionale opgaven
- 'Daily urban system'
- Onderling verbonden leefgemeenschappen
- Voorzieningen
- Arbeidsmarkt
- Water & randmerenkust
- (Drink)watersysteem
- Natuur

3.2 EHPZ als bestuurlijke samenwerking

Regio EHPZ bestaat uit:

- Gemeente Ermelo
- Gemeente Harderwijk
- Gemeente Putten
- Gemeente Zeewolde
- Provincie Gelderland
- Provincie Flevoland
- Waterschap Vallei & Veluwe
- Waterschap Zuiderzeeland

Samenwerking iteratief verder vormgeven

Zoals eerder benoemd is er in deze regio een lange geschiedenis van samenwerking tussen diverse overheden. De samenwerking in de EHPZ-samenstelling is echter nog relatief jong.

Sinds 2023 wordt zowel bestuurlijk als ambtelijk intensief samengewerkt op concrete dossiers. Tegelijkertijd wordt de samenwerking verder verkend en vormgegeven.

Het opstellen van dit regioprofiel heeft daar, als proces, aan bijgedragen. We zijn weer een stap nader tot elkaar gekomen in de afstemming van belangen en het samen uitspreken en aangaan van gedeelde ambities.

Door samen te werken aan concrete vraagstukken, geven we de samenwerking iteratief steeds verder vorm en maken we gaandeweg keuzes vanuit een steeds duidelijkere gedeelde visie.

Dit regioprofiel helpt daarbij.

De aanleiding voor deze bestuurlijke samenstelling was het Regioarrangement, maar bestuurders delen de ambitie om ook daarbuiten op andere opgaven met elkaar samen te werken.

Gelijkwaardige samenwerking, vanuit diverse rollen

Vanaf de start van de samenwerking is uitgesproken dat de acht overheden gelijkwaardige partners willen zijn. In de praktijk spelen de partners echter niet allemaal dezelfde rol.

Als het gaat om lobby en vertegenwoordiging richting de landelijke overheid, dan trekken de gemeenten, provincies en waterschappen gezamenlijk op als één regio, vanuit gedeelde belangen en een gedeelde visie.

Wanneer het gaat om provinciale agenda's en financiering, dan trekken de gemeenten samen op, en zijn de provincies de partij die 'belobbyd' wordt. Provincies moeten soms keuzes maken tussen verschillende regio's. In dergelijke gevallen hebben de gemeenten dus andere belangen dan de provincies.

De waterschappen hebben de andere overheden nodig om de opgaven rondom water-en bodem-sturend werken samen aan te pakken. Daarvoor hebben zij er belang bij dat de gemeenten en provincies intensief samenwerken en een gedeelde aanpak hebben (water en bodem stoppen immers niet bij gemeentegrenzen).

Binnen EHPZ werken de vier gemeenten het meest intensief samen. Naast regionale opgaven ook op (kleinere) bovenlokale opgaven. Voor Ermelo, Harderwijk en Zeewolde geldt bovendien dat in de Gezamenlijke Regeling Meerinzicht ook op bedrijfsvoering en uitvoering sociaal domein intensief wordt samengewerkt.

Pragmatische samenwerking

De verschillende rollen en belangen zorgen soms ook voor andere visies en tempo's binnen de samenwerking. Door verschillen te erkennen en accepteren

wordt zoveel mogelijk vanuit gedeeld belang gewerkt. Samenwerken vergroot de bestuurlijke slagkracht, onze autonomie als gebied en daarmee ieders autonomie.

“Als je de verschillen accepteert, dan kun je prima samenwerken.”

– Quote uit bestuurlijke werksessie –

“Doordat we verschillend zijn, zijn we juist heel complementair. Dat biedt kansen”

– Quote uit bestuurlijke werksessie –

Naast het EHPZ verband werken alle acht de overheden ook samen in andere regionale samenwerkingsverbanden. Onder andere voor: het sociaal domein, het fysiek domein, economie, arbeidsmarkt, energie, het veiligheidsdomein en toerisme en recreatie. Meer hierover is te lezen in hoofdstuk 4.

Daarnaast verhouden de gemeenten, provincies en waterschappen zich bovendien ook tot omliggende gemeenten en regio's vanwege samenwerkingen en gedeelde belangen. Elke opgave heeft zijn eigen schaal. Voor sommige vraagstukken heeft EHPZ

andere regio's om zich heen nodig om echt iets voor elkaar te krijgen. De analyse van het regionale krachtenveld in hoofdstuk 4 onderschrijft dit.

“Elke opgave heeft zijn eigen schaal.”

– Quote uit bestuurlijke werksessie –

De verhoudingen tussen de acht overheden zijn goed en de bestuurders zijn het erover eens dat ze elkaar nodig hebben om regionale opgaven in resultaten om te zetten. Binnen de samenwerking is commitment richting elkaar en ruimte om met anderen samen te werken.

Daarom is gekozen voor een pragmatische insteek voor de samenwerking:

- 1. Samenwerken waar logisch en nodig; in ieder geval op de opgaven uit het regioarrangement.** Daarnaast is er de wil en ambitie om ook buiten het regioarrangement samen te werken.
- 2. Over en weer ook ruimte bieden om op bepaalde opgaven en dossiers slim samen te werken in andere netwerken.**

Samenwerken in verschillende regio's is mogelijk (en zelfs verstandig, zie hoofdstuk 4).

Het is daarbij belangrijk om bewust en slim per dossier of opgave te kiezen welk gebiedsschaalniveau en bijbehorende samenwerking het meest relevant is.

Kleine, wendbare netwerksamenwerking

Regio EHPZ is een relatief kleine bestuurlijke samenwerking (8 overheden), die is ingericht als een netwerksamenwerking. Er is geen regiokantoor en er wordt met een klein ambtelijk team gewerkt. Dat maakt de samenwerking efficiënt, snel en wendbaar. Het nadeel is dat er weinig uitvoeringscapaciteit is. Per opgave werken ambtenaren vanuit de acht overheden samen. Vaak naast, of als onderdeel van ander werk dat zij voor hun eigen organisatie doen. Deze organisatievorm zorgt er wel voor dat alle belangen goed vertegenwoordigd zijn.

3.3 Blik op EPHZ vanuit bedrijfsleven

De vier bedrijvenkringen van Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde vinden de samenwerking in Regio EHPZ belangrijk. Zij zien deze regio als een vanzelfsprekende regio. Veel werknemers werken in de ene gemeente en wonen in de andere gemeenten. De ondernemers vinden regio EHPZ een aantrekkelijke regio om te ondernemen vanwege het hoge arbeidsethos, de centrale ligging middenin Nederland en de goede bereikbaarheid. Binnen een uur is vanuit deze regio 80% van Nederland te bereiken, via de A28 en de N-wegen. Naast een aantrekkelijk ondernemersklimaat is de kwaliteit van de leefomgeving ook voor

het bedrijfsleven belangrijk, omdat een aantrekkelijke woonomgeving bijdraagt aan een aantrekkelijke werkomgeving en het welzijn van werknemers.

De bedrijvenkringen vinden onderlinge samenwerking tussen de vier gemeenten logisch. Zij zien elkaar als 'fijne burens' en geven aan dat zij het zelfde, van oudsher 'Veluwe', DNA delen. Onderling is er veel contact tussen ondernemers.

De vier bedrijvenkringen werken al vanuit eigen behoefte en initiatief samen in EHPZ verband op twee onderwerpen: ruimte en energietransitie. De bedrijvenkringen hebben gezamenlijke doelen geformuleerd en werken deze uit in een jaarplan. Er zijn meer gedeelde opgaven dan ruimte en de energietransitie, maar er zijn twee focusonderwerpen gekozen vanwege de beperkte capaciteit van ondernemers, die hun inzet voor de bedrijvenkring naast hun onderneming doen.

Onderling wordt kennis en ervaring uitgewisseld en er wordt gelobbyd voor de belangen van bedrijfsleven in Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde. Daarbij wordt samengewerkt met de gemeenten, provincies en OostNL (regionale ontwikkelingsmaatschappij, in opdracht van de provincies Gelderland en Overijssel en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat).

Dit sluit aan op de opgaven van Regio EHPZ in het regioarrangement. De bedrijvenkringen vinden het belangrijk dat bestuurders van de overheden in de toekomst nog intensiever met elkaar samenwerken

en daarbij lokale eigen belangen overstijgen voor het gezamenlijke belang. Ze geven aan dat de regionale schaal nodig is om regionale opgaven zoals de energietransitie en ruimte gezamenlijk aan te pakken en slagkracht te maken om de nodige financiering te realiseren.

3.4 Blik op EPHZ vanuit sociaal domein

In het sociaal domein wordt veel regionaal samengewerkt, in diverse samenstellingen. 'Regio EHPZ' speelt hier nog nauwelijks een rol. Als er in het sociaal domein gesproken wordt over 'de regio', dan wordt meestal Noord-Veluwe bedoeld, omdat vaak op die schaal wordt samengewerkt. Soms wordt die regio opgeknipt in 'Kop van Veluwe' en 'EHPZ'. Ermelo, Harderwijk en Zeewolde werken voor de uitvoering van de wetten in het sociaal domein samen onder Meerinzicht.

Naast grotere regionale samenwerkingsverbanden zijn veel sociale voorzieningen lokaal gericht. Ook als het gaat om verenigingen en kerkgemeenschappen zijn mensen lokaal gebonden.

Op het vlak van het sociaal domein verschilt deze regio niet veel van andere regio's. Elke regio kampt grofweg met dezelfde opgaven. Wat wel opvalt is dat in deze regio kerkgemeenschappen een grote rol spelen in sociale ondersteuning en informele zorg. Dat vangt veel zorg af van formele zorginstanties.

Op het gebied van lobby wordt vanuit het sociaal domein op gemeente- of regioniveau niets gedaan. Lobby gebeurt veelal vanuit grote koepelorganisaties zoals de VNG.

Daarnaast worden sociale opgaven vaak meegenomen in lobby vanuit het fysieke/ruimtelijke domein.

Ondanks dat Regio EHPZ in het sociaal domein nog geen grote rol speelt, geven ambtenaren aan dat het regioprofiel wel helpt om keuzes te maken op samenwerkingsvlak.

3.5 Naam Regio EHPZ

De naam 'EHPZ' is pragmatisch gekozen bij de start van de samenwerking. De naam is nog vrij onbekend en zegt op zichzelf ook niet veel. Men krijgt door deze naam geen beeld van welke regio het is, waar deze gelegen is en waar de regio voor staat.

Bij het profileren van de regio is de naam wel belangrijk. Het is vaak het eerste wat iemand hoort of ziet, en dan is het vervolgens de bedoeling dat iemand daar direct een beeld bij krijgt.

Omdat de naam EHPZ nog onbekend is, kunnen er twee keuzes gemaakt worden: of de naam EHPZ moet bekend gemaakt en geladen worden, óf er wordt een nieuwe naam bedacht voor de regio, en die wordt geladen en bekend gemaakt. Het voordeel daarvan is dat voor een naam gekozen kan worden die meer

zegt over het gebied. Er is van oudsher geen sprake van één streek met streeknaam, dus er zal een nieuwe naam gezocht moeten worden.

In beide gevallen wordt een regionaam nooit zomaar bekend. Dat vergt consequent gebruik, uitdragen, investeren in marketing én een lange adem.

Tijdens het opstellen van het regioprofiel zijn diverse suggesties gedaan voor een nieuwe naam voor de regio. Bijvoorbeeld: 'Regio Wolderwijd', 'Regio Noord-West Veluwe' en 'Regio Veluwekust'. Allen hebben hun eigen voors en tegens, en waarschijnlijk zijn er nog veel meer goede ideeën mogelijk.

Het kiezen van een goede naam luistert nauw. Mensen voelen zich verbonden met het gebied en als dat gebied ineens een naam krijgt die niet past bij wat zij logisch vinden of voelen, dan ligt dat vaak gevoelig. Anderzijds vraagt een nieuwe naam altijd wat tijd om te wennen.

Het kiezen en inbedden van een nieuwe naam voor de regio vergt dus wat tijd, én een zorgvuldig proces.

In ieder geval wordt afgeraden om de regio richting inwoners te profileren onder een nieuwe naam. Zie hiervoor paragraaf 1.2.

4. Regio EHPZ in regionaal krachtenveld

Bij de regio EHPZ spelen diverse gebiedsschaal-niveaus, aangrenzende en overlappende gebieden een rol. Grofweg gaat het om:

1. Diverse gebiedsschaalniveaus binnen én rondom EHPZ
2. Verschillende bestuurlijke samenwerkingen waarvan EHPZ onderdeel is
3. Sterke omliggende regio's.

Deze worden in dit hoofdstuk om de beurt geanalyseerd.

4.1 Diverse schaalniveaus

Regio EHPZ raakt diverse gebiedsschaalniveaus. EHPZ bestaat uit de deelgebieden Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde. Daarbinnen is ook weer sprake van deelgebieden. Denk aan dorpen, centra, wijken, bedrijventerreinen, landelijk gebied en natuurgebieden.

Regio EHPZ is daarnaast ook onderdeel van boven-gelegen gebiedsschaalniveaus en samenwerkingen. Bijvoorbeeld rondom de Randmeren, Wolderwijd, de Veluwe en op sommige opgaven nog de Noord-Veluwe. Bovendien ligt Regio EHPZ in twee provincies die beide onderdeel van het grotere gebied Nederland zijn.

Wanneer men aan de slag gaat met profilering vanuit de gebiedsidentiteit van de regio, dan is het belangrijk om

te beseffen dat al deze schaalniveaus een rol spelen. De gebieden én hun identiteiten 'vloeien' in elkaar over. Elk gebied zou je als een gebiedsmerk (in de hoofden van mensen) kunnen zien. De associaties van mensen bij een bepaald gebied overlappen vaak met die van bovenliggende gebiedsschaalniveaus.

Bij Regio EHPZ is dat sterk het geval bij de regio 'Veluwe', wat één van de sterkste gebiedsmerken van Nederland

is. Voor Zeewolde specifiek geldt dat er overlap bestaat met de gebiedsidentiteit en -associaties van 'Flevoland'.

Bij het samenwerken en collectief naar buiten treden vanuit verschillende overheden, is het belangrijk om telkens te bepalen wat het meest logische gebiedsschaalniveau is. Dat kan per context, doel of doelgroep verschillen.

4.2 Regionale samenwerkingsverbanden EHPZ

Alle acht de overheden van Regio EHPZ werken naast het EHPZ verband ook samen met andere overheden in regionale samenwerkingsverbanden. De meeste samenwerkingen omvatten net een andere gebieds-samenstelling en andere samenwerkingspartners. Er zijn veel regionale samenwerkingsverbanden waarvan één of meerdere EHPZ gemeenten onderdeel zijn.

De belangrijkste bestuurlijke samenwerkingen zijn:

Gezamenlijke Regeling Meerinzicht (E, H, Z)

De gemeenten Ermelo, Harderwijk en Zeewolde hebben sinds 10 jaar een Gezamenlijke Regeling genaamd Meerinzicht en kiezen ervoor om naast het regioarrangement ook voor andere opgaven intensief met elkaar samen te werken.

Noord-Veluwe (E, H, P, Z)

Tot 2020 was dit de integrale bestuurlijke samenwerking 'Noord-Veluwe', die daarna is doorgezet in de vorm van een gastheermodel: verschillende inhoudelijke onderwerpen werden bij verschillende gemeenten belegd. Intussen wordt er in deze voormalige regio veelal een splitsing gemaakt in 'Kop van de Veluwe' en Regio EHPZ.

O.a. binnen het sociaal domein is Noord-Veluwe vaak nog het gebiedsschaalniveau waarop samengewerkt wordt.

Noordwest Veluwe (E, H, P, Z)

Als deelgebied van Noord-Veluwe, o.a. in het sociaal domein, onderwijs, leerlingenvervoer.

Randmerengemeenten (E, H, P, Z)

De Randmerengemeenten werken o.a. samen in de Gebiedscoöperatie Gastvrije Randmeren, waarin alle zestien gemeenten rondom de Randmeren opgaven en ambities op het gebied van recreatie en toerisme samen aanpakken, o.a. vanuit de visie 'Gastvrije Randmeren'.

Veluwe-Stedendriehoek (E, H, P, Z)

Veluwe-Stedendriehoek is één van de 35 arbeids-marktregio's in Nederland.

Naast Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde zijn Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Heerde, Lochem, Voorst en Zutphen onderdeel.

Veluwe (E, H, P, Provincie Gelderland, soms ook Zeewolde)

In Veluweverband wordt o.a. in de VeluweAlliantie met 40 partners (overheden, grondeigenaren en recreatieondernemers) samengewerkt in het programma 'Veluwe op 1' rondom natuur en recreatie en toerisme.

Daarnaast is de Regiodeal Veluwe in Balans belangrijk. Regio EHPZ heeft daarin o.a. de vaste oeververbinding over Wolderwijd en de keerlus op het spoor bij Harderwijk opgenomen. Waterschap Vallei en Veluwe is ook nauw betrokken bij gebied Veluwe.

Regio Foodvalley (P)

Putten werkt samen met Regio Foodvalley aan opgaven rondom landbouw en voedsel.

In Regio Foodvalley werken acht gemeenten (Barneveld, Ede, Nijkerk, Rhenen, Renswoude, Scherpenzeel, Veenendaal en Wageningen) samen in een Gemeenschappelijke Regio en een Economic Board Regio Foodvalley.

Flevoland (Z)

Zeewolde werkt ook samen in Flevoland verband, o.a. in de Strategische agenda Flevoland, het Perspectief Bestemming Flevoland 2030 (recreatie en toerisme) en met Almere en het Waterschap Zuiderzeeland aan het gebied Oosterwold.

Veiligheidsregio's

Noord-Oost Gelderland (Ermelo, Harderwijk, Putten) en Flevoland (Z)

Regionale Energie Strategie regio's:

RES regio Noord-Veluwe (E, H, P) en RES regio Flevoland (Z)

Regelmatig zijn Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde alle vier onderdeel van dezelfde grotere samenwerkingsverbanden. Vaak wordt daar de eigen gemeente vertegenwoordigd, niet het regionale EHPZ verband. In de toekomst is het wellicht mogelijk om vaker als 'Regio EHPZ' aan tafel te zitten en vanuit één gemeente alle vier de gemeenten te vertegenwoordigen (vanuit de gedeelde visie en ambitie).

4.3 Regionale krachtenveld rondom EHPZ

Behalve voorgaande onderlinge regionale samenwerkingsverbanden in diverse samenstellingen, verhouden de gemeenten, provincies en waterschappen zich bovendien ook tot *omliggende* gemeenten en regio's vanwege samenwerkingen en gedeelde belangen.

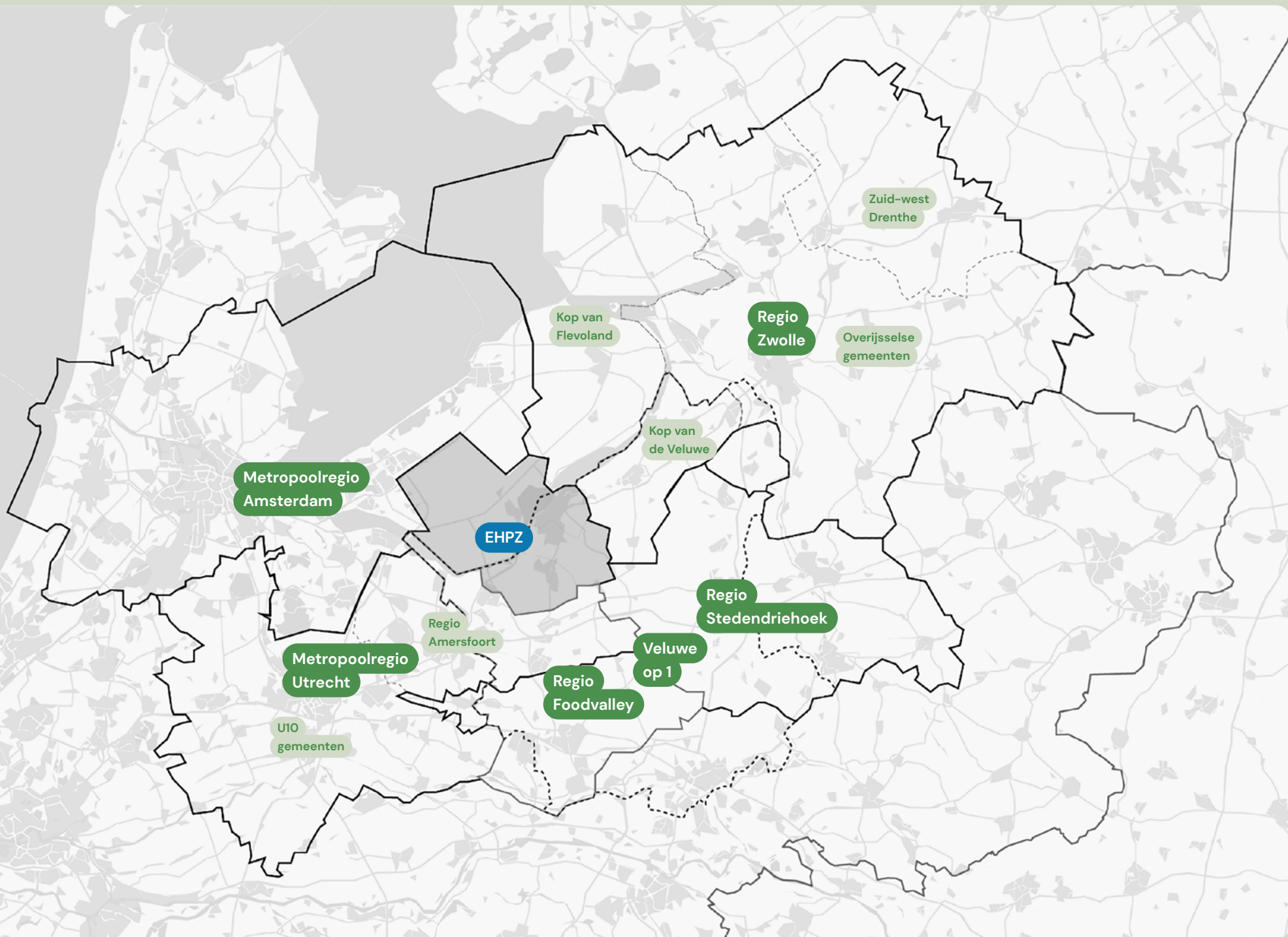
EPHZ ligt in het midden van een zeer sterk krachtenveld aan regionale samenwerkingen:

- Ten noorden en westen grenst EPHZ aan de Metropoolregio Amsterdam;
- Ten zuiden en westen grenst EPHZ aan Metropoolregio Utrecht (onder te verdelen in Regio Amersfoort en de zestien U10-gemeenten)
- Ten noorden en oosten aan Regio Zwolle (onder te verdelen in kleinere regio's kop van Flevoland, Kop van de Veluwe, Overijsselse gemeenten en Zuidwest Drenthe)
- Ten oosten aan Regio Stedendriehoek.
- Ten zuiden aan de Regio Foodvalley
- Ten zuiden en oosten, maar ook inclusief de drie zuidelijke gemeenten van EPHZ aan de (bestuurlijke) Veluwe.

Vier van de zes regio's zijn stedelijke regio's en daardoor qua onderwerpen en thema's zeer omvangrijk. Twee van de zes regio's zijn sectoraal: regio FoodValley (focus op agro-food) en de Veluwe (focus op natuur en recreatie).

Regionale krachtenveld in kaart

Op de volgende pagina is het regionale krachtenveld rondom Regio EHPZ in kaart gebracht. In de kaart worden waterschappen en allerlei andere regionale samenwerkingsverbanden (veiligheidsregio's etc.) niet getoond, maar vooral de non-standaard regio's die zich heel actief als regio presenteren in relatie tot institutionele actoren (bijv. EU, het Rijk, provincies, overheden onderling, maar ook grote bedrijven en instellingen). Doel van de kaart is om het regionale krachtenveld inzichtelijk te maken, niet om een uitputtend beeld te geven van alle regionale samenwerkingen.

Hieronder een korte schets van de vier stedelijke regio's:

Metropoolregio Amsterdam zet in op het versterken van de internationale concurrentiepositie en het verbeteren van de leefkwaliteit door een inclusieve en veerkrachtige economie. De nadruk ligt op woningbouw, toerisme in balans en de ontwikkeling van een robuust mobiliteitssysteem dat het 'Daily Urban System' bedient. De regio bestaat 30 gemeenten in twee provincies (Noord-Holland en Utrecht).

Regio Zwolle richt zich op brede welvaart door een duurzame economie en toekomstbestendige arbeidsmarkt te stimuleren. De nadruk ligt op een klimaatbestendige ruimtelijke inrichting die de verbondenheid tussen steden en platteland behoudt en tegelijk sociale cohesie en mobiliteit bevordert. De regio bestaat 22 gemeenten in vier verschillende provincies (Flevoland, Overijssel, Gelderland en Drenthe).

Metropoolregio Utrecht ambieert een gezonde (stedelijke) leefomgeving en economische ontwikkeling gericht op welzijn. De focus ligt op klimaat-neutraal worden, woningbouw en een duurzame economie, waarin gezondheid centraal staat. De regio bestaat 25 gemeenten in twee verschillende provincies (Utrecht en Gelderland).

Regio Stedendriehoek legt de nadruk op slimme, groene verstedelijking, waarbij een balans tussen

stedelijke groei en natuurbescherming voorop staat. Prioriteit heeft duurzame mobiliteit, klimaatadaptatie en versterking van de regionale economie in een geïntegreerd 'Daily Urban System'. De regio bestaat acht gemeenten in twee verschillende provincies (Overijssel en Gelderland)

En vervolgens een korte schets van de twee sectorale regio's:

Regio Foodvalley is toonaangevend in agri-food. De focus ligt op voedselinnovatie, duurzaamheid en circulaire economie. De regio zet sterk in op concrete samenwerkingen tussen kennisinstellingen, bedrijven en overheden. De regio bestaat acht gemeenten in twee verschillende provincies (Gelderland en Utrecht).

Veluwe is een bestuurlijke samenwerking van de gemeenten die een stuk grondgebied hebben dat tegelijk ook het natuurgebied 'de Veluwe' bestaat. De samenwerking richt zich op het behoud van biodiversiteit, natuurbeheer en bestemmingsmanagement door het bevorderen van duurzaam toerisme via ondernemersbegeleiding, gebiedsontwikkeling, informatievoorziening en -promotie. De regio bestaat 12 gemeenten allemaal in Gelderland.

In bijlage 2 staat een uitgebreider overzicht van de opgaven en focuspunten van deze regio's.

4.4 Positie EHPZ in regionaal krachtenveld

In relatie tot omliggende gebieden kan EHPZ worden gezien als een aantrekkelijke rafelrand. De woonkernen van de vier gemeenten liggen rondom het Wolderwijd en Nuldernauw en vormen een gebied dat voor veel mensen een 'Daily Urban System' vormt, maar dan wel op een kleine schaal (voorzieningen, onderwijs, een deel van het woon/werk-verkeer, actieradius van MKB enzovoorts).

De ligging nabij en de gemakkelijke toegang tot omliggende regio's versterken het vestigingsklimaat van regio EHPZ. In die zin is regio EHPZ dus geen afgescheiden regio van de omliggende regio's.

Het is echter een gebied dat niet volledig bij een van de aangrenzende regio's thuishoort en daardoor ook 'over is gebleven' in de regionaliseringsoefeningen.

Wat opvalt als men de kaart bekijkt, is de relatief kleine schaal van Regio EHPZ ten opzichte van omliggende regio's. Het schaalniveau van de vier gemeenten die EHPZ vormen is zo beperkt dat het in ieder van de andere omliggende regio's slechts een deelgebied zou zijn geweest. De omvang van Regio EHPZ is bijvoorbeeld enigszins vergelijkbaar met die van 'Kop van Veluwe', die als deelregio onderdeel uitmaakt van de grotere regio Zwolle.

Aansluiting zoeken bij omliggende regio's

In relatie tot het relatief kleine schaalniveau is het de vraag of EPHZ als bestuurlijke regio zelfstandig genoeg massa en relevantie kan bieden om grote institutionele partijen (bijvoorbeeld het Rijk of de Europese Unie) in beweging te brengen. Realistischer is wellicht om per thema/opgave aansluiting te zoeken met krachtige buurregio's. Voor wat betreft de twee sectorale regio's Regio Foodvalley en de Veluwe, is het wellicht raadzaam om nauwer te onderzoeken in hoeverre 'Regio EHPZ' als geheel tot deze regio's kan toetreden (in plaats van separate gemeenten).

Als vervolgstap op deze analyse van het regionale krachtenveld kunnen nadere keuzes gemaakt worden. Keuzes over op welke dossiers samenwerking met andere regio's gezocht wordt, en op welk schaalniveau geopereerd en naar buiten getreden wordt. Dat maakt de positie van regio EHPZ duidelijker en steviger.

Het overzicht van de huidige regionale samenwerkingen in paragraaf 4.2 en het overzicht van de opgaven en focuspunten van de omliggende regio's in bijlage 2 kunnen daarvoor benut worden.

Positie innemen t.o.v. omliggende regio's

Naast bovengenoemde kansen om richting het Rijk en de EU op overlappende of regiogrensoverschrijdende opgaven bestuurlijk de krachten te bundelen samen met omliggende regio's, is het bij het profileren van

de regio óók van belang om positie in te nemen ten opzichte van omliggende regio's.

Elke regio concurreert immers met andere regio's als het gaat om de keuzes van mensen om in een regio te wonen, recreëren, werken of ondernemen. Bestuurlijk gezien concurreert Regio EHPZ met andere regio's om aandacht en investeringen vanuit provincies en andere overheden.

Om de positie van Regio EHPZ te bepalen is bij de totstandkoming van dit profiel een oefening gedaan waarin Regio EHPZ vergeleken is met de omliggende regio's: Regio Foodvalley, Regio Amersfoort, Kop van de Veluwe, Stedendriehoek, Regio Zwolle en Regio MRA. Hieronder staan de grote lijnen en gemene delers uit die korte en praktische analyse samengevat. De uitgebreidere uitkomst per regio is opgenomen in bijlage 1.

Regio EHPZ 'Een streepje voor'

Over het algemeen heeft Regio EHPZ een streepje voor op andere regio's op de volgende punten:

- Compact gebied met compleet voorzieningen-aanbod. Alles wat inwoners nodig hebben is dichtbij.
- Ligging midden in Nederland.
- Kwaliteit van het landschap en de leefomgeving. Meer ruimte & rust dan in veel andere regio's. Schone lucht.
- Diversiteit in landschap: water, bos, heide, zand, polder, agrarisch gebied.

- Veluwe als landschappelijke kwaliteit en als sterk merk.
- Watersport, -recreatie en strand, dat is onderscheidend t.o.v. direct omliggende regio's en concurrerende toeristische regio's.
- Kleinschalig gebied, geen grootstedelijke problemen.
- Gemoedelijkere sfeer dan in stedelijke regio's. 'Ons kent ons' geldt zelfs regionaal.
- Bestuurlijk: relatief kleine samenwerking, gelijkwaardige gemeenten, behapbaar.

Andere regio's 'een streepje voor'

Voor het zelfbewustzijn van de regio is het ook interessant om te weten waarop Regio EHPZ 'het verliest' ten opzichte van andere regio's. Dat geldt met name op de volgende punten:

- Compact gebied met compleet voorzieningen-aanbod. Alles wat inwoners nodig hebben is dichtbij.
- Schaal: een regio bestaande uit vier relatief kleine gemeenten, zonder grote stad.
- Bereikbaarheid: de A28 is een belangrijke verbinding tussen Amersfoort en Zwolle, maar staat vaak vast door files. De spoorverbinding is tevens een veelgebruikte verbinding tussen Amersfoort en Zwolle, maar rijdt in lage frequentie (eens per half uur stoptrein). De regio mist een intercitystation.
- Culturele diversiteit: erg homogeen.
- Onderwijs: er is geen HBO of Universiteit.

- Wonen: Weinig eenpersoonswoningen, regio is ingericht op eengezinswoningen (in je eentje het huis uit is lastig).
- Herkenbaar economisch profiel (bijvoorbeeld t.o.v. Food Valley of MRA). EHPZ heeft geen herkenbaar profiel en is nog onbekend als regio.
- De betrokkenheid van het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen in lobby.
- Bestuurlijk: ervaring, naamsbekendheid, lobbykracht samen met bedrijfsleven en onderwijsinstellingen. Regio in twee provincies en twee waterschappen (dat is ingewikkelder dan een regio in één provincie).

5. Gebruik profiel

Praktisch gebruik van het profiel

Het profiel en de positionering bieden een basis om te vertellen over de regio. De teksten uit het profiel en de positionering hoeven niet woord voor woord letterlijk overgenomen te worden. Iedereen kan er de elementen uit halen die voor zijn doel en boodschap relevant zijn en deze vertalen naar eigen tekst.

Het profiel en de positionering kunnen bijvoorbeeld gebruikt worden door:

- **Bestuurders & beleidsmakers:** om in bestuurlijke netwerken en bij lobby kort uit te leggen wat de regio is, waar we voor gaan en staan. Het profiel kan bovendien richting geven aan inhoudelijke keuzes voor de regio, zodat Regio EHPZ verder ontwikkelt en toch (bij) zichzelf blijft.
- **Communicatieadviseurs:** het profiel en de positionering vormen de basis voor eventuele uitingen en publicaties. Teksten en beelden kunnen worden geïnspireerd door dit profiel (bijvoorbeeld door foto's te gebruiken van de kenmerkende kwaliteiten van de regio).
- **Ondernemers & bedrijven:** Bedrijven uit de Regio EHPZ kunnen aanvullende lobbykracht leveren en uitdragen dat zij in de regio gevestigd zijn en daar trots op zijn. Door in hun eigen verhaal een stukje

positionering van de regio toe te voegen, dragen zij bij aan een sterker profiel van de regio, en uiteindelijk ook zichzelf. Bedrijfsleven kan dit profiel ook gebruiken als basis voor hun eigen lobby, voor human capital agenda en ook voor de positionering in RPW. Dan is dit profiel het gezamenlijke fundament en wordt er gezorgd dat EHPZ vanuit diverse gelederen hetzelfde uitstraalt.

Bijlagen

Bijlage 1: public affairs & positionering

Public affairs versus Positionering

Public affairs, waarvan lobby onderdeel is, en positionering lijken op elkaar, maar zijn niet hetzelfde. Public affairs gaat over het strategisch positioneren van het belang van de regio richting provincie, het Rijk of de Europese Unie. Daarbij wordt de urgentie van opgaven voor de regio enerzijds, en de bijdrage van de regio aan provinciebrede of rijksbrede opgaven anderzijds benadrukt. Public affairs is een middel om politieke agenda's te beïnvloeden en publieke investeringen dan wel subsidies aan te trekken. Het vindt met name achter de schermen plaats.

Met positionering wordt bedoeld: het strategisch positioneren van de kracht van de regio. Het is vaak een kort en krachtig narratief waarin de positieve kwaliteiten van de regio in de spreekwoordelijke 'etalage' worden gezet en positie wordt ingenomen ten opzichte van andere, concurrerende regio's. Positionering gaat om het beïnvloeden van het imago en de keuzes die mensen maken om ergens te wonen, ondernemen of recreëren. Doel van positioneren kan zijn: het aantrekken en (ver)binden van bedrijven, talent, private investeringen, bewoners en bezoekers.

Waar public affairs met name achter de schermen plaatsvindt, gaat positionering er juist om naar buiten te treden, voor de schermen.

Positionering in relatie tot Public affairs

Hoewel positionering en public affairs niet precies hetzelfde zijn, hangen ze wél nauw met elkaar samen. Beiden hebben invloed op de beeldvorming over de regio, en daarmee dus op imago en reputatie op de lange termijn. Het is daarom verstandig om er langdurig een eenduidig en consequent verhaal aan ten grondslag te leggen.

Positionering is nodig om vanuit public affairs bij provincies, het Rijk of de Europese Unie aan tafel te komen, en om goed uit te leggen 'wie' de regio is en wat de regio kan bijdragen vanuit haar kracht. Daarna kan dan met een specifiek lobbynarratief aangevuld worden wat de regio daarvoor nodig heeft.

Positionering kan bovendien als (één van de) sturingsmechanisme(s) werken voor keuzes m.b.t. public affairs. De positie die de regio kiest, kan ten slotte invloed hebben op welke dossiers ingezet wordt.

Bijlage 2: overzicht omliggende regio's

In onderstaand overzicht is te zien op welke opgaven de omliggende regio's zich richten en waarop binnen deze opgaven de focus gelegd wordt.

Onderwerp	Metropoolregio Amsterdam	Regio Zwolle	Regio Stedendriehoek	Metropoolregio Utrecht	Regio Foodvalley	Veluwe
Economie en arbeidsmarkt	Inclusieve en veerkrachtige economie; Internationale concurrentiepositie; Beheersing van toerisme	Toekomstbestendige en flexibele arbeidsmarkt; Duurzame economische groei	Focus op regionale economie en veerkrachtige arbeidsmarkt	Stimuleren van gezondheid- georiënteerde economie ('Heart of Health') strategische economische samenwerking binnen o.a. ICT en zorg	Innovatie in agrifood en duurzaamheid; Stimulering van ondernemerschap en kennisdeling	Versterking van toerisme, landbouw en innovatie om duurzame werkgelegenheid te stimuleren
Wonen en ruimtelijke ordening	Woningbouw voor groeiende vraag, met behoud van leefkwaliteit	Klimaatbestendige en duurzame groei in woongebieden	Slimme verstedelijking met nieuwe woningen en verduurzaming van bestaande wijken	Bouw van 61.000 woningen tegen 2030, focus op betaalbaarheid en doorstroming	Gezonde en duurzame woonomgeving met nadruk op circulariteit en ruimtelijke kwaliteit	Duurzame woningbouw met behoud van natuur en landschap; aandacht voor recreatieve gebieden
Mobiliteit	Verbetering van het metro-politaan mobiliteitsstelsel; benadrukt als een <i>daily urban system</i> voor werk- en recreatieverkeer binnen en buiten de regio	Duurzame mobiliteit en bereikbaarheid, met nadruk op regio als <i>daily urban system</i>	Verbeterde en duurzame bereikbaarheid, focus op integratie binnen <i>daily urban system</i> voor efficiënt werk- en recreatieverkeer	Duurzaam mobiliteitsstelsel gericht op regionale bereikbaarheid en vermindering CO ₂ uitstoot	Verbetering van regionale verbindingen en mobiliteit binnen de agrifood keten	Verduurzaming van mobiliteit en infrastructuur, met aandacht voor bereikbaarheid natuurgebieden
Duurzaamheid en klimaat	Energietransitie, circulaire economie, klimaatadaptatie	Duurzaam energiesysteem, klimaatbestendige regio	Klimaatadaptatie, duurzame energieopwekking, aanpak stikstof	Ambitie om klimaatneutrale regio te worden in 2050; duurzame energieproductie en circulariteit	Regionale energiestrategie, inzet op hernieuwbare energie en circulaire economie	Inzetten op natuurbeheer, energie-efficiëntie en bescherming van biodiversiteit
Brede welvaart	Gericht op leefkwaliteit, lange termijn welvaart; toerisme in balans	Brede welvaart, met aandacht voor welzijn en leefbaarheid	Brede welvaart, nadruk op balans tussen economie en natuur	Verbeteren van gezondheid en welzijn door een groene, veilige en goed bereikbare leefomgeving	Brede welvaart door gezonde leefomgeving en voedselzekerheid	Bevorderen van kwaliteit van leven door natuurtoegang, welzijn en cultuurbehoud

Bron: Bovenstaande analyse is gemaakt op basis van de meest recente visies en agenda's die gepubliceerd zijn op de officiële websites van de regionale samenwerkingsverbanden zelf. Bij Metropoolregio Utrecht is gebruikt gemaakt van de stukken van Regio Amersfoort en de U10-gemeenten. Deze twee regionale samenwerkingen vormen tevens samen Metropoolregio Utrecht.

Bijlage 3: EHPZ t.o.v. omliggende regio's

Onderstaand schema is een overzicht zoals het is opgehaald tijdens de werksessies met met ambtenaren en bestuurders voor totstandkoming van dit regioprofiel. Dit schema is als input gebruikt voor de regionale analyse.

Regio	Waarop heeft Regio EHPZ een streepje voor?	Waarop 'verliest' EHPZ het?
Regio Foodvalley	+ waterrecreatie + bos, schone lucht Bestuurlijk: + 8 overheden = behapbaar + gelijkwaardige gemeenten + snel en slagvaardig	- innovatiekracht - hoger onderwijs - internationaal profiel (Wageningen) Bestuurlijk: - ervaring - naamsbekendheid - regiobureau - lobbykracht bedrijfsleven
Regio Amersfoort	+ rust + meer natuur + strand	- groot stedelijk aanbod - bereikbaarheid (A1/A28, intercity) - diversiteit: grotere stad en natuur
Kop van de Veluwe	+ EHPZ minder grote afhankelijkheid van Zwolle + eigen voorzieningen, autonoom + meer open mentaliteit Bestuurlijk: + EHPZ is al meer een eenheid + gebiedsbredere blik (integraler regioarrangement)	- Kop van Veluwe kan zich optrekken aan Zwolle Bestuurlijk: - bestuurlijke samenwerking lijkt een stap verder - uitvoeringskracht, projecten en programma's zijn ze een stap verder

Regio	Waarop heeft Regio EHPZ een streepje voor?	Waarop 'verliest' EHPZ het?
Stedendriehoek Apeldoorn, Zutphen, Deventer	+ veel recreatieruimte + ligging op as Lelystad, Apeldoorn, Zwolle Amersfoort + ligging midden in NL	- Stedendriehoek heeft 3 steden - onderwijsaanbod (HBO) - dienstverleningssector Bestuurlijk: - langere bestuurlijke samenwerking - Regio Stedendriehoek is in bestuurlijke netwerken al bekender
Regio Zwolle	+ dichtbij de Randstad + rustig en groen wonen Bestuurlijk: + 4 gemeenten = behapbaar + gelijkwaardige gemeenten + snel en slagvaardig + lagere verstedelijkingsopgave	- onderwijsaanbod (HBO) - dienstverleningssector (hoofdkantoren) - bereikbaarheid/mobiliteit Bestuurlijk: - ervaren bestuurlijke samenwerking - hoge samenwerkingsbereidheid (traditie van samenwerken) - economic board - sterke positionering vanuit de ambitie om in 2030 4e economische topregio van NL te zijn.
Regio MRA	+ rust + ruimte + natuur Bestuurlijk: + 4 gemeenten = behapbaar. + minder bureaucratisch + gelijkwaardige gemeenten + snel en slagvaardig + niet afhankelijk van één grote stad	- grote steden - betrokkenheid bedrijfsleven, onderwijsinstellingen - naamsbekendheid Bestuurlijk: - zitten aan tafel bij het Rijk - lobbykracht en ervaring - governance goed ingericht - duidelijke samenwerkingsafspraken - triple helix

Colofon

In opdracht van:

Regio EHPZ

Aangestuurd door:

Marianne Pothof & Marleen Bijker

Op basis van uitgebreide werksessies en consultatie van bestuurders, ambtenaren en bedrijfsleven.

Opgesteld door:

Carlijn Leenders

Associate partner – For the Love of Place

Met medewerking van:

Martin Boisen, For the Love of Place

Nienke Nijboer, Buro Nijboer

Ontwerp:

Inzpire Design & Communicatie Harderwijk

